

GLASILO "BETONA"

ŠTEV. 8

CELJE, AVGUST 1954

LETO III

Proslava na Ostrožnem

Zaključek letošnjih manifestacij pod geslom »Štajerska v borbi« je proslava na Ostrožnem dne 19. septembra 1954. Tu bo zborovanje bivših borcev, predvsem iz Štajerske, istočasno pa bo tu zborovanje vsega patriotičnega ljudstva.

Pri ureditvenih delih proslavnega prostora je tudi naš delovni kolektiv prispeval svoj delež; več dni v presledkih se je udeležil prostovoljnega dela in to pri urejanju ceste, pri izkopih, planiranju zemlje in pri postavitvi paviljonov. To delo je bilo opravljeno poleg prevzetih pogodbenih del v zvezi s proslavo, in sicer asfaltiranje ceste na Ostrožno, ureditev ulic v Celju, postavitve tribune, rezervoarja za vodovod itd. S tem, da smo prevzeta dela opravili

in se udeležili prostovoljnega dela, pa še ni končana naša naloga.

Kolektiv naj uredi in okraši delovišča in ostale prostore, tako da bo njihov izgled primeren pomenu proslave. V ta namen je pri podjetju osnovana komisija, ki je zadolžena za načrtno ureditev in okrasitev delovišč podjetja. Vendar pa je dolžnost nas vseh, da pomagamo pri ureditvi podjetja. Končno pa je treba poudariti še to, da naj ne bo člana kolektiva, ki se proslave ne bi udeležil, saj se nam nudi ugodna prilika, da lahko izpričamo svojo predanost naši ljudski oblasti in z njo vred damo vse priznanje slavnim dnem naše ljudske revolucije.

Delavsko samoupravljanje v I. polletju 1954

V skromnem poročilu želim prikazati delovnemu kolektivu rezultate delavskega samoupravljanja pri našem podjetju v času od maja do septembra, to je, odkar delujejo novo izvoljeni organi delavskega samoupravljanja. Poskušal bom podati ta prikaz popolnoma stvarno in hočem pogledati na stvari tudi s slabšega konca, v želji, da bi se slabe strani našega dela čimprej odpravile.

ZASEDANJA DELAVSKEGA SVETA

Delavski svet je med tem časom zasedal skupno trikrat.

Na prvem zasedanju je bila v glavnem izvršena verifikacija voljenih članov in pa volitve v upravni odbor.

Na tem zasedanju je stari predsednik upravnega odbora omenil pomanjkljivosti iz leta 1953, to je, da je upravni odbor dobil premalo problematike od vodilnih

uslužbencev, in sicer tiste problematike, za katero sta upravni odbor in delavski svet kompetentna za reševanje. Danes obstoja vprašanje, če se je ta stvar izboljšala. Osebnostno sem prepričan, da ni nobene zakrivanja problemov s strani vodilnih uslužbencev pred organi delavskega samoupravljanja. Na drugi strani sem pa zopet prepričan, da se posamezni člani delavskega samoupravljanja premalo ali pa sploh nič ne poglobijo v problematiko, ki nam je predložena v reševanje. Po navadi le potrdimo predlog, ki nam ga sugerirajo vodilni uslužbenci — pri tem pa ne trdim, da je bil primer napačnega sugeriranja.

Na prvem zasedanju je bil prejet tudi važen sklep, da se priredijo predavanja po ekonomskih enotah za člane delavskega samoupravljanja. Zbrati ves potreben material in določiti predavatelje ter pričeti

z delom bi morali že pred drugim zasedanjem delavskega sveta. Ker k temu še nismo pristopili, smatram, da s tem ne smemo več odlašati, če hočemo, da bomo pomanjkljivosti, navedene v prejšnjem odstavku, vsaj malenkostno izboljšali. Saj tudi letos jasno vidimo, da razprave in debate s strani voljenih članov-delavcev o povprečnih problemih sploh ni.

Na drugem rednem zasedanju delavskega sveta je bil sprejet novi tarifni pravilnik. Tu je bilo sicer nekoliko več razprave s strani voljenih članov-delavcev, toda le v težnji, da bi se pač tarifne postavke zvišale vsaj na delovišču, kateremu pripada tudi tisti, ki o stvari razpravlja. Ko pa je vodilni uslužbenec v neposredni zvezi s tem prešel na vprašanje naše nizke storilnosti, je prej omenjenim zmanjkalo besed. Zdi se mi, da je vsebina našega tarifnega pravilnika bila delavcem pre malo pojasnjena v tem, da je pravilnik zajel že del predvidenih dobičkov. Z izboljšanjem naše storilnosti obstoja tudi še vedno možnost izboljšanja tarifne postavke. Potrebno bi bilo uvesti BORBO ZA DVIG STORILNOSTI, pa se bodo avtomatično izboljšali tudi naši prejemki.

Tretje zasedanje delavskega sveta pa si dovolim grajati, in sicer predvsem v pogledu priprav na to zasedanje. Dnevni red je bil sestavljen na predhodni seji upravnega odbora in je bil po mojem osebnem mnenju pravilen, razen pomanjkljivosti, da ni bila vnesena točka »razno«. Pod to točko dnevnega reda člani delavskega sveta kaj radi iznašajo probleme, čeprav včasih tudi kakšne manj važne podrobnosti s posameznih delovišč. Mnogokrat tudi takšna razpravljanja rodijo koristen sad in jih zato ne bi smeli odbijati. Tudi tokrat so prišla takšna vprašanja na dan, toda zaradi discipline do dnevnega reda ni bilo mogoče o njih razpravljati, niti jih vnesti v zapisnik. Čeprav neke prakticirajo, da se strogo držijo dnevnega reda in vanj ne vnašajo točke »razno«, se mi zdi, da bi mi na naših zadnjih zasedanjih lahko to staro prakso še vsaj za enkrat zadržali. Član delavskega sveta se je doma pripravil za besedo pri zadnji točki dnevnega reda in potem besede ne dobi, se pač lahko upravičeno čuti užaljenega.

Na tem zasedanju je tovariš direktor podal poročilo o stanju objektov in o novo prevzetih delih, kar je člane očividno zelo zanimalo. Ker je bilo poročilo navezано na številke (pogodbeni zneski in izvršitev do 31. VI, zopet v zneskih), bi bilo potrebno to poročilo poprej razmnožiti vsaj v 20 izvodih in razdeliti med člane. Po dva člana delavskega sveta bi na listu papirja

laže zasledovala referat in si ustvarila pravilno sliko stanja građenj v podjetju. Tako se pa ob monotonem poslušanju številkk dogodi kakšnemu članu delavskega sveta smola, da proti lastni volji zadremlje.

Glede na prvo točko dnevnega reda: Pregled poslovanja podjetja v I. polletju, ki je bil razdeljen na 4 podtočke, bi se referat moral tudi po tem vrstem redu podati. Za vsako podtočko naj bi se pripravil kratek tekstualni opis, vezan le na nekoliko najvažnejših sumarnih številkk. Prav tako naj bi 2. in 3. točka dnevnega reda vsebovala kratek tekst o stanju, ki naj bi bil podkrepjen le z zaključnimi sumarnimi številkkami. Po dva člana delavskega sveta naj bi vnaprej dobila tekst s temi končnimi številkkami, da bi se snov laže zasledovala. Razlaga na ta način bi bila plodna in referent bi moral imeti pripravljene še podrobnejše podatke za odgovore, ki bi jih prav gotovo sprožili člani delavskega sveta. Ko bi na ta način predelali prve tri točke dnevnega reda, bi praktično na enostaven način predelali tudi bistvo naše polletne bilance in bi bili člani delavskega sveta o tem načelno popolnoma na jasnem.

Kako pa je to na tem zasedanju stvarno bilo? Referent je vzel v roke našo polletno bilanco in pričel čitati podrobne številke od A do Ž. Člani delavskega sveta pri poslušanju teh številkk ne samo da niso mogli slediti, končno niso od vsega prav nič razumeli in po zaključnem zasedanju člani resnično niso vedeli, kako podjetje stoji. Kolikor sem slišal, se je v lanskem letu dogajalo nekaj podobnega prav pri potrjevanju bilance. Smatram za potrebno, da s to prakso že enkrat končamo in da preidejo strokovni uslužbenci na način podajanja, tako kot je to opisano v Glasilu štev 6—7 na strani 4, 5 in 6.

Ko je govora o polletni bilanci, bi lahko ob tej priliki sporočil delovnemu kolektivu, da je rezultat našega polletnega gospodarjenja zadovoljiv. Čeprav smo v januarju in februarju izplačali za zimske dopuste precejšnje zneske iz plačnega fonda, nadalje da je bila naša storilnost v mesecih od januarja do maja izredno nizka z ozirom na mrzlo in deževno vreme, pa še v mesecu maju in juniju je bilo na odprtih deloviščih silno mnogo deževnih ur, smo kljub vsemu ob koncu meseca junija skoraj aktivni. Pravim skoraj, zato ker do tega datuma le še ni krita v celoti zimska izguba. Primanjkljaj je sicer malenkosten, tako da lahko trdim, da je bila s 15. julijem ta izguba popolnoma krita. Po 15. juliju nam naš plačni fond ne bremenijo težave letošnjih prvih kritičnih mesecev.

Do konca julija so imeli po planu izvršiti 51% prevzetih del letošnjega plana, stvarno pa smo izvršili do tega datuma 58% ali za vrednost 584 milijonov dinarjev.

Iz finančnih pokazateljev iz prvega polletja je razvidno, da je naša produktivnost z ozirom na preteklo leto padla, saj pade v 8 urah na produkcijsko le pri

Centralnih obratov	7,27 ur
gradbišču Trbovlje	7,12 ur
gradbišču Vransko	6,89 ur
gradbišču Celje	6,59 ur
gradbišču Store	6,46 ur

Na izboljšanje našega gospodarstva pa vpliva tudi direktno visok odstotek bolnih. Vsaj osebno sem prepričan, da je danes že vsakomur jasno, da boleznine do 7 dni plačamo mi vsi, in sicer direktno iz našega plačnega fonda. To se pravi: čim več denarja izdamo za boleznine, tem manjše so lahko naše tarifne postavke. Ker je med posameznimi gradbišči precejšnja razlika v tem pogledu, je vredno povedati, da je odstotek v pogledu na izplačane boleznine do 7 dni naslednji:

gradbišče Celje	3,40 %
gradbišče Store	2,84 %
centralni obrati	2,25 %
gradbišče Vransko	1,81 %
gradbišče Trbovlje	1,64 %

Čeprav sem poročal, da smo gospodarsko aktivni, moram povedati, da trenutno finančno slabo stojimo; obstojajo namreč precejšnje težave za naša obratna sredstva. Vzroki za to pa so v glavnem naslednji:

1. Naši investitorji so v velikih zamudah s poravnavo izstavljenih situacij, saj so nam na dan 31. VI. dolgovali 244 milijonov dinarjev, od tega znašajo situacije za junij 120 milijonov.

2. Zaloge materiala so precejšnje in ta vrednost znaša na dan 10. VII. skupno 151 milijonov dinarjev.

3. Za investicije smo morali začasno vložiti obratna sredstva v znesku 28 milijonov dinarjev, da smo nabavili stroje, brez katerih danes ne bi mogli živeti.

Ce te stvari sumiramo, vidimo, da to znaša okrog 350 milijonov dinarjev. Potem ni čudno, da nas to privede do finančnih težav.

Za rešitev tega problema sta delavski svet in upravni odbor sklenila naslednje:

1. Uprava podjetja je zadolžena takoj izterjati vse naše dolžnike, v bodoče pa je vsem investitorjem brez razlike zaračunati zamudne obresti za vse nepravčasno poravnane račune. O tem se naj vsakogar vnaprej obvesti s klavzulo v pogodbi. Uprava

ne sme več dovoljevati takih nerednosti s strani dolžnikov in je treba predati krivce takoj državnemu razsodišču.

2. Glede zalog materiala je bil sprejet sklep, da je nabavljati le material, ki bo potreben v naslednjem mesecu. Sedanje zaloge lesa in betonskega železa je zadržati, ker bi s prodajo tega materiala lahko prišli do novih težav.

3. Blokirana nam je amortizacija iz leta 1953 v znesku 36 milijonov dinarjev. Organi delavskega samoupravljanja apelirajo na naš vodilni kader, da napnejo vse sile in možnosti, da se amortizacija deblokira in plačajo že nabavljene investicije, saj smo večji del investicij naročili že v preteklem letu, računajoč na to amortizacijo. Dobavljene pa so bile investicije šele letos, kot n. pr. parni valjar, mešalec, skreper, stanovanjska baraka in drugo.

SEJE UPRAVNEGA ODBORA

Seje upravnega odbora so redno vsakih 14 dni. Vsebina teh sej je zelo različna in pestra. Ker tu prisotjuje manjše število ljudi, je o tekoči problematiki možno bolj detajlno govoriti. Smelo lahko trdim, da je delo našega upravnega odbora zelo koristno in popolnoma pravilno. Vsa tekoča vprašanja se rešujejo redno in kvalitetno. Na teh sejah rešujejo brez števila različnih prošenj. Vse to temeljito pretehtajo in vedno prinesejo — po mojem — tudi pravilno rešitev. Za nekatere rešitve prošelj bi morda lahko posamezni član godrnjal, ker mu slučajno ni bila najugodnejše rešena. Vendar si mora biti vsakdo na jasnem, da upravni odbor ne more upoštevati samo potrebe ali želje posameznika, temveč mora vsaka rešitev temeljiti predvsem na zakoniti podlagi in nobena rešitev ne sme biti v kakršno koli izgubo podjetja.

Pri sprejemanju finančnih poročil na sejah upravnega odbora je stvar podobna, kot sem jo omenil za seje delavskega sveta. Prav tu naj bi v bodoče napravili poskus, da bi finančni referat pripravili in razmnožili vnaprej, da člani lažje zasledujejo poročilo in s tem gospodarstvo lastnega podjetja. Tu je število članov majhno in ne bo z razmnoževanjem referata preveč dela.

Na sejah so mnogo razpravljali o raznih časopisnih oglasih, za katere podjetje izda kar lepe zneske. Precej se je to že skrčilo, vendar bo treba to stvar še pretresati in zmanjšati te izdatke.

Po mojem osebnem mnenju so sklepi in delo upravnega odbora v veliko pomoč upravi podjetja in vodilnemu osebju ter nasprotno. Tu je koordinacija v popolnem

redu. Nekateri člani delavskega samoupravljanja in kolektiva sploh so izrazili tudi potrebo po povezavi organov samoupravljanja s strokovno enoto, t. j. s konferencaimi šefov gradbišč. Morda res ne bi bilo napak, če bi upravni odbor obveščali o sklepih, ki jih sprejemajo na konferencah šefov, toda osebnega mnenja sem, da se v večini primerov to že izvaja.

DELO UPRAVNIH SVETOV GRADBIŠČ

Iz vsebine zapisnikov in na podlagi nekaterih prisostvovanj na sejah upravnih svetov gradbišč lahko zaključim, da so v teh svetih povečini razumni in delavni člani kolektiva. Povsod je opaziti, da imajo člani voljo do sodelovanja v upravljanju lastnega gradbišča in podjetja. Tudi v posameznih težjih situacijah kažejo člani upravnih svetov razumevanje in pripravljenost pomagati do izboljšanja enega ali drugega težjega problema. Prav posebno je opaziti, da je v Storah razmeroma največ detailnega, kakor tudi načelnega dela in koordinacije z upravo gradbišča. Sami lahko potrjujejo, da so tam v tem pogledu najbolj na tekočem.

Tudi v upravnih svetih gradbišča Vransko in Trbovlje je v glavnem vse v redu. Nekateri člani se sicer manj oglašajo k besedi, toda videti je, da sodelujejo z dušo. Prav lepo po domače in popolnoma razumljivo se tu pogovarjajo o tekočih proizvodnih načrtih, o finančnem stanju gradbišča,

o raznih problemih gradbišča, ki od časa do časa tarejo posamezna gradbišča. Bistveno pa je, da sprejemajo dobre sklepe in jih tudi v popolnosti izvajajo.

Upravni svet centralnih obratov deluje zelo dobro. Tukaj ne manjka razpravljanj o tekočih in načelnih stvareh in problemih, zato tudi ne izostajajo uspehi. Narava dela centralnih obratov je svojstvena, ker so delovišča silno raztresena, a kljub temu ni opaziti razcepljenosti v delu upravnega sveta.

Na sejah upravnih svetov ni bilo opaziti debate in govora o našem poslovniku, ki je za gradbišča gotov in razdeljen. Zdi se mi potrebno, da se z vsebino poslovnika spoznajo vsaj vsi vodilni ljudje na gradbiščih in da po njem tudi delajo. Če pa je kje opaziti kakšno pomanjkljivost v poslovniku, je treba o tem razpravljati prav na upravnem svetu in dati upravi podjetja predlog za spremembo, seveda s pravilno utemeljitvijo.

Na upravnih svetih naj bi več govorili tudi o dolžnostih članov delavskega samoupravljanja, ker čutim, da še mnoge stvari bežijo mimo nas, ne da bi se člani samoupravljanja tega sploh zavedali.

Zazeleno bi bilo, da se v našem Glasilu še kdo oglasi o vprašanju delavskega samoupravljanja.

Predsednik delavskega sveta:
Kotnik F.

GOSPODARJENJE V PODJETJU

V razgovorih s člani kolektiva slišiš navadno tale vprašanja: »Ali bomo delili dobiček? Koliko smo ustvarili z našim delom? Kakšni so uspehi? Ali bomo dobili 100% plače za vse mesece?« Vsa ta vprašanja so razveseljiva zaradi tega, ker nam pokažejo, v koliki meri se zanima posameznik za uspehe skupnega dela.

Odgovori na ta vprašanja so lahki, pač pa so v mnogih primerih vsi ti odgovori, še tako dobro raztolmačeni, nerazumljivi za povprečnega člana kolektiva. Navadno se zaključijo tak razgovor s stavkom: »To so preveč zavite številke, morda so pravilno izračunali ali pa so nas zopet okrog prinesli.«

Vse pojasnjevanje je več ali manj brezuspešno, ako ne poznamo vseh pogojev pravičnega in dobrega gospodarjenja oziroma ne vemo, kaj vse vpliva na dvig ali padec vrednosti našega dela. Zaradi tega želim v enostavni, kolikor mogoče razumljivi obliki prikazati te pogoje.

1. Vrednost zaslužka predstavlja izvršena količina kvalitetnih izdelkov. Proti-postavka pa predstavlja izplačani zaslužek, izplačani terenski dodatek, izplačani znesek za prekinitev dela, 50% dodatek za nadurno delo, za praznike, za dopuste in kar je najbolj občutno, za izplačane boleznine oziroma hranarine. Vsi ti stroški, ki se plačujejo poleg rednih urnih ali akordnih zaslužkov, predstavljajo zmanjšanje ustvarjene vrednosti in znašajo na posameznih gradbiščih tudi do 50% izplačanih rednih zaslužkov. Od celotne vsote vseh izplačil moramo priračunati prispevek za socialno zavarovanje, ki ga kolektiv plačuje skupnosti za stroške, ki jih imajo socialne ustanove za izboljšanje našega zdravja, za otroške dodatke in za starostno zavarovanje. Iz tega sledi, da lahko prejme delavec le 46% od vrednosti kvalitetno izvršenega izdelka za svojo urno ali akordno plačo, ostalih 54% pa se porabi za našete izdatke. Naravno je, da moramo stremeti

za tem, da bomo zmanjšali stroške naštetih dopolnilnih izdatkov, ker bomo s tem dvignili vrednost naše akordne ali urne plače. To je prvi in glavni pogoj za dobro gospodarjenje v podjetju.

2. Vrednost materiala, ki ga vgradimo, mora biti enaka stroškom nakupa, prevoza in obresti za čas vskladščenja. Za dobro gospodarjenje je važno naslednje:

a) kupiti material po najugodnejši tržni ceni;

b) zmanjšati prevozne stroške do vgraditve čim največ mogoče, t. j. izbrati najcenejše sredstvo za prevoz, najkrajšo razdaljo ter se izogniti vsakemu prekladanju in naknadnemu prevozu od objekta k objektu. Material mora priti po najkrajši in po najbolj ekonomični poti samo v takšni količini, kolikor ga potrebujemo za izdelek.

3. Od dneva dobave materiala pa do dneva plačila izdelkov v situaciji bremenijo vrednost materije obresti od obratnih sredstev. Kot primer si vzemimo 1000 kom. zidne opeke, za katero smo plačali s prevoznimi stroški skupaj 8000 din ter smo jo pustili ležati v skladišču eno leto. Stroški za obresti znašajo v tem letu okrog 500 din in se nam je opeka podražila na 8500 din. Ako pa to opeko prepeljemo po enem letu iz skladišča na objekt, se nam je ista opeka ponovno podražila še za nadaljnjih 1000 din in nas stane tako vgrajena opeka 9500 din. Izguba znaša v tem primeru 1500 dinarjev za 1000 komadov opeke. Ta izguba bremenj direktno naš uspeh ali preprosto povedano, našo urno ali akordno plačo, ki jo prejmemo od prodanega izdelka.

Idealni postopek bi bil, da danes kupiš material, jutri ga pripelješ na mesto uporabe, naslednji dan vgradiš vso količino, dan kasneje pa predložiš račun za izvršeno storitev.

Poleg materiala za vgraditev imamo še mnogo pomožnega materiala, ki ga nujno potrebujemo, da lahko izvršimo izdelek. Predvsem je to orodje, to so lopate, krampi, samokolnice, mreže itd. ter odrski in

opažni les. Isto, kar velja za material za vgraditev, velja tudi tukaj, poleg tega pa je predvsem važno, da je ta pomožni material stalno izkoriščen ter da se ga ohrani kolikor mogoče preko normiranega časa uporabe. Zaradi tega moramo stremeti za tem, da ga oddamo takoj, čim nam ni več potreben, na drugo delovišče v brezhibnem stanju ter si s tem prihranimo strošek za nakup novega orodja.

4. Na znižanje stroškov v gospodarstvu močno vpliva način in hitrost ter točnost prodajanja, t. j. v gradbeništvu sestava mesečnih situacij. Ako imajo stavbišča urejeno obračunsko dokumentacijo, tako da je mogoče takoj ob zaključku delovne periode sestaviti točen obračun, ki zajema vse izdelke v dotični periodi ter se ta obračun tudi takoj realizira, lahko prihrani gospodarska enota na obrestih od obratnih sredstev mnogo denarja, ki dvigne vrednost urnega ali akordnega zaslužka. Če pa se dela na stavbišču površno, to se pravi, če sestavljajo situacije nepopolno in izpuščajo že izvršene izdelke, če dokumentacija ni predhodno urejena in ugotovljena, če je situacija sestavljena z desetdnevno zamudo ter se še nato pomika z mize na mizo in pride do realizacije s celotno zamudo 30 dni; v tem primeru so potrebna večja obratna sredstva ter so obresti večje in vrednost urnega zaslužka manjša. Poleg tega pa nastajajo v podjetju finančne težkoče pri plačevanju obveznosti.

5. Prispevek amortizacije vsebuje tudi stroške za vzdrževanje strojev in naprav. Ako pazimo na stroje, na objekte in naprave, tako da nam ni potrebno trošiti sredstev prekomerno za njihovo vzdrževanje, nam ostaja denar za izboljšavo obratnih sredstev.

Nazorno bi prikazal uspeh dveh gospodarskih enot, ki delata pod istimi pogoji, a so vendar uspehi pri vrednosti urnih plač različni.

Podjetje A dela ekonomsko, podjetje B pa površno.

Vrste stroškov	Proračunski	Dejanski stroški	
	stroški	Podjetje A	Podjetje B
1. Neposredni zaslužki	100.000	118.000	85.000
2. Posredni zaslužki	50.000	40.000	60.000
3. Socialno zavarovanje	67.500	71.100	65.250
4. Material za vgraditev	350.000	350.000	350.000
5. Pomožni material	50.000	40.000	60.000
6. Prevozi	60.000	50.000	70.000
7. Obresti od obratnih sredstev	12.000	11.000	13.000
8. Amortizacija	20.000	20.000	20.000
9. Obresti od osnovnih sredstev	11.000	11.000	11.000
10. Odvodj (akumulacija)	150.000	159.500	136.250
Skupaj	870.500	870.500	870.500

Če pogledamo to tabelo, vidimo, da je podjetje A doseglo 118% zaslužka, t. j. ostalo je kolektivu za delitev presežka 18% na zaslužke, predvidene po tarifnem pravilniku. V primeru podjetja B je pa zaslužek komaj 85% od točk po tarifnem pravilniku. Zidar, ki ima po tarifnem pravilniku 50 din zaslužka na uro, zasluži pri podjetju A 59 din na uro, pri podjetju B pa

samo 42,50 din na uro pri enakem delu in enakem prizadevanju. Analiza nam pokaže, da je podjetje B izplačevalo prevelike posredne zaslužke (boleznine, prekinitve itd.), porabili so preveč na orodju in odrskem lesu, material so nepravilno skladiščili, netočno je bilo obračunavanje in so potrebovali več kredita, posledica pa je bila znižanje plač. **Vivod Bogdan.**

Vseh nas se tiče!

Na vseh zasedanjih in sejah v zadnjih mesecih je predmet razprav in razglabljanj sedanje finančno stanje podjetja. Stanje, možnosti sanacije in posledice je pregledal delavski svet, upravni odbor, predvsem pa uprava podjetja s šefi gradbišč.

Podjetje je imelo doslej pri banki kredit po lanskoletnem načinu, sedaj pa nam ga je preračunala na novi način, ki je predpisan z Uredbo o kratkoročnih kreditih, tako da znaša novi kredit za 70 milijonov dinarjev manj kot prejšnji. Po uredbi nam pripada od sklenjenih pogodb, za katere imajo investitorji pri banki izločena potrebna investicijska sredstva, 6% pogodbene vsote za stalni kredit, ki ga moremo koristiti vse leto ter 10% pogodbene vsote za dopolnilni kredit, ki pa nam je na razpolago od začetka dela na določenem objektu pa do 30 dni po izteku roka, dogovorjenem v pogodbi.

Tako izračunan kredit zastuje gradbenemu podjetju:

1. če nima svojih obratnih sredstev vezanih v prekomernih zalogah materiala;
 2. če točno in sproti obračunava vse svoje storitve;
 3. če ažurno vodi knjigovodstvo;
 4. če ima za vsa dela, ki jih izvršuje, pravilno sestavljene pogodbe;
 5. če ne gradi objektov, ki jih investitorji plačujejo iz obratnih sredstev (črne investicije);
 6. če sproti vnovčuje vse svoje storitve, t. j. če nima terjatev, starejših od 30 dni;
 7. če ne nabavlja investicij iz obratnih sredstev (stroji, zgradbe);
 8. če nima v svojem sklopu stranske dejavnosti (naši centralni obrati);
 9. če nima delavske preskrbe (naselja in menze).
- Zvezni izvršni svet je ugotovil, da mnoga podjetja gradijo svoje investicije, še

preden imajo za to zbrana finančna sredstva. Da prepreči te »črne gradnje«, je določil, da se gradbenim podjetjem dodeli kredit samo za takšna dela, za katera banka potrdi, da je investitor pri njej ta sredstva že zagotovil bodisi z investicijskim kreditom, bodisi s svojimi skladi. Isto velja tudi za vse nabave strojev, prevoznih sredstev, opreme — skratka, vse investicije se smejo nabavljati ali graditi šele, ko so potrebna sredstva že ustvarjena.

Poglavje zase so zaloge materiala, ki so krite s kreditom le za enomesečno porabo. Dejstvo je, da mora gradbeno podjetje imeti na zalogi nekatere vrste materiala v večji količini, kot jo v enem mesecu vgradi (les, betonsko železo), zaradi izbire asortimenta in da prepreči zastoj gradnje, vendar morajo biti tudi te zaloge v takšnih mejah, da ne zavirajo nabavljanja in plačevanja materiala za tekočo proizvodnjo ter obveznosti do skupnosti. V isti meri se to nanaša na orodje in inventar podjetja.

Sestava situacij, predložitev investitorju, pregled in plačilo — vse to je pri kreditu upoštevano s 14 dnevi. V kolikor podjetje počasneje izdaja fakture oziroma situacije in kolikor počasneje prejema plačila zanje, t. j. če svojih terjatev ne izterjuje, zaide v dolgove pri svojih dobaviteljih ali pa nima možnosti nabavit material za tekoče potrebe, niti ne more poravnati obveznosti do skupnosti. Dokler pa teh ne poravnata, ne more izplačati zasluženih plač, poleg tega pa za vsak dan zamude pri teh plačilih tečejo kazenske obresti, ki se plačajo iz zaslužka kolektiva in znašajo 12% od zapadle obveznosti. — N. pr.: od 1 milijona dinarjev plačamo v 20 dneh 6680 din, kar je enomesečna plača nekvalificiranega delavca. Pri našem podjetju znašajo te obveznosti mesečno približno 25 milijonov dinarjev in če s plačilom zamudimo 7 dni, je naš sklad plač obremenjen z obrestmi z 58.500 din, za kolikor se zmanjšajo plače v tem mesecu.

Posledice nesmotrnega poslovanja so torej hude in je vsako podjetje prisiljeno, da sproti in točno plačuje obveznosti do družbene skupnosti. Da pa to zmore, mora prej zadostiti vsem drugim, prej navedenim pogojem.

Obrtniki in celo nekatera državna podjetja zahtevajo pred pričetkom del ali pa med izvajanjem del akontacije. Da bi se izognili nevšečnostim, bodi povedano, da je to možno le, če je njihova storitev upoštevana včasni situaciji in ko jo je investitor plačal. Praviloma ima ali bi vsaj moralo imeti vsako podjetje toliko obratnih sredstev, da krije svoja dela do dokončanja in položitve računa, izjema so le dela večjega obsega, ki se poravnava po obrokih v višini izvršitve.

Nevarnost za zastoj poslovanja ali za breme kazenskih obresti so tudi terjatve pri investitorjih in drugih dolžnikih, ki niso poravnane v 14 dneh po dokončanju dela. Predpogoj, da se temu izognemo, je, da izstavljamo fakture takoj po dovršitvi dela, tako da ima prejemnik čas za pregled in plačilo fakture v okviru 14 dni. Posebno bi to veljalo za naše obrtne delavnice, ki jim ni priznan obratni kredit in bi v primeru neažurnosti predstavljale za podjetje dvojno breme. O tem še kasneje.

Pogoj, ki ga postavlja banka za dani kredit, je ažurno knjigovodstvo. To pa ni možno vse dotle, dokler ekonomske enote ne obračunavajo sproti svojih storitev in dokler ne pritrjujejo faktur upnikov v roku, ki je postavljen od direkcije. Prav tako važno je tudi točno poročanje o potrošnji materiala in zaslužkov, ker izkaže v nasprotnem primeru knjigovodstvo nepravilni znesek dobička in če je ta višji kot bi dejansko moral biti, nam banka sama vnovči prevelik davek; če pa je nižji od dejanskega, potem z njim ne pokrijemo tistega dela plač po tarifnem pravilniku, ki je izplačan iz dobička.

Delavski svet, ki je na svojem zadnjem zasedanju obravnaval te probleme, in komisija, ki jo je določil za natančnejši pregled bilance in polletnega obračuna proizvodnje, sta sprejela sklep, da je treba vse tiste pomanjkljivosti, ki od naštetih v podjetju obstojajo in ki več ali manj ovirajo redno in nemoteno poslovanje, temeljito odpraviti. Uprava podjetja je po tem sklepu določila mere in ukrepe, ki naj v podjetju uvedejo največjo možno štednjo in ekonomičnost poslovanja. Izdala je okrožnico vsem šefom ekonomskih enot in oddelkom direkcije z navodili oziroma za-dolžitvami.

Da seznanimo celotni kolektiv s temi ukrepi, jih navajamo v izvlečku iz te okrožnice:

1. Ker posamezne ekonomske enote nimajo pregleda o zalogah materiala celotnega podjetja in nabavljajo vrste materiala, ki pri drugih enotah niso izkoriščane, bomo vršili vse nabave kakršnega koli materiala preko nabavnega oddelka direkcije, o vseh nabavah pa bo odločal glavni inženir. Računov za nabave brez takšne odobritve uprava ne bo poravnavala ter bo za poravnavo odgovoren tisti, ki bo izdal naročilo. Vsa gradbišča in obrati, ki imajo na zalogi tak material ali orodje, ki ga nujno ne potrebujejo sproti za tekočo proizvodnjo, so dolžna ta material ali orodje dati na razpolago centralnemu skladišču za dispozicijo na mesta, kjer tak material nujneje potrebujejo. Bojazen, da bomo na tak način postali »branjari«, ni upravičena in je takšno mišljenje obsojanja vredno, ker velike zaloge hromijo gospodarstvo tako v okviru podjetja, kakor tudi v državnem merilu. Poleg tega pa imajo prekomerne zaloge škodljive posledice za kolektiv, ker zaradi tega ne bi mogli odvajati obveznosti do družbe in bi nam kazenske obresti črpale že tako nizki sklad plač.

2. Vsa gradbišča so dolžna tekoče voditi gradbene knjige, da bi mogla v tako kratkem roku (5 dni) sestaviti vse situacije za izvršena dela. Za to osebno odgovorni uslužbenci, ki so zadolženi za vodenje gradbenih knjig in dnevnikov.

3. Isto kot za gradbišča, velja tudi za Centralne obrate in SIP, ki morajo imeti delovne naloge in obračunske liste na tekočem, da jim je možno v 3 dneh po dokončanju izdelka ali storitve izstaviti fakture. Za dela, ki jih izvršujemo skozi dva ali več mesecev, izstavljajo obrati delne račune po sistemu začasnih situacij. Vsak vodja obrata je osebno odgovoren za izvajanje tega sklepa.

4. Za storitve zunanjih obrtnikov je vsak mesec oceniti odstotek izvršitve in jih v tem razmerju upoštevati v mesečnih situacijah.

5. Investitorjem in dolžnikom, ki v pogodbenem roku ne poravnajo svojih obveznosti, je po sklepu delavskega sveta zaračunati zamudne obresti.

6. Izterjavo dolžnikov je izvajati tako, kot je določila komisija delavskega sveta.

Dosledno izvajanje teh ukrepov je v interesu celotnega kolektiva in vsakega posameznega člana, kakor tudi v interesu splošnega narodnega gospodarstva. Upravni svet naj bi na svojih zasedanjih razpravljali o tistih izmed naštetih pomanjkljivosti, ki se pojavljajo v njihovi ekonomski enoti ter skrbeli za izvajanje sklepov delavskega sveta, da bo podjetje moglo poslovati ob tako zaostreni kreditni politiki Narodne banke.

A. L.

Za znižanje cene naše proizvodnje

Že takoj v začetku moram zavriniti ugovor, da v tem času ni mogoče govoriti o znižanju cene proizvodnji, češ da cene materiala še rasejo.

Na cene materiala kakor tudi na daljšave skupnosti res da nimamo vpliva in zato o tem v tem članku tudi ne bomo razpravljali. Zaradi tega na tem mestu tudi ne bomo govorili o znižanju cen v absolutnih zneskih, temveč o relativnih znižanjih povsod tam, kjer smo mi sami gospodar položaja, to je predvsem pri organizaciji dela.

I.

Gospodarski napredek tako v mejah kolektiva kakor tudi izven njega — računajoč pri tem samo res solidne, kvalitetne osnove — je mogoč le z znižanjem cene naše proizvodnje.

Kakšne so možnosti za takšno znižanje, kje so, kako velike so? To so vprašanja, ki morajo zanimati vsakega našega strokovnjaka, posebej pa še vsakega člana organov delavskega samoupravljanja.

Možnosti so neštete, treba jih je le videti, treba jih je znati sistematično iskati in odkrivati ter jih tudi dosledno izkoriščati. Zato je moj namen, v našem »Glasilu« v vrsti zaporednih člankov sistematično obdelati te probleme, sistematično nakazati možnosti, ki obstajajo in to v cilju, da se čim širši krog naših ljudi seznanji z njimi.

Na tem mestu moramo najodločneje zavriniti sicer številne glasove, češ da so problemi znižanja cene proizvodnje predvsem strokovni problemi ter da jih je treba prepustiti strokovnjakom. Resnica je prav nasprotna! Ker so problemi komplicirani, zamotani in jih zato razume le majhen krog ljudi, je naša dolžnost, da te probleme pojasnjujemo, da jih tolmačimo, da jih bo lahko razumel vsak, ki jih mora razumeti, predvsem torej vsak član organov samoupravljanja pa tudi vsak uslužbenec-začetnik.

Zakon o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih izrecno navaja prav skrb za izboljšanje in povenitev proizvodnje kot eno glavnih nalog organov samoupravljanja, kar je popolnoma pravilno, saj nam ta skrb, ta borba odkriva najtežje probleme in povzroča najvažnejše ukrepe gospodarjenja.

Ker ima članek namen, širiti gospodarsko obzornje članov organov samoupravljanja, sem primoran pač iti prav iz temelja in tolmačiti potrebne osnovne pojme. Zato

naj tisti, ki se jim zdi tako tolmačenje nepotrebno, pač ta moj namen upoštevajo.

II.

Na gospodarsko politiko vsakega podjetja imajo velik vpliv njegovi odnosi do skupnosti in do komune. Ti odnosi se kažejo predvsem v tem:

- a) v višini ustvarjenega dohodka in v njegovi delitvi;
- b) v veličini proizvodnje;
- c) v ceni proizvodnje;
- d) v tarifni politiki;
- e) v številu zaposlenega kadra;
- f) v investicijski politiki;
- g) v delitvi dobička.

Poudarjam, da so tu naštetji le najvažnejši teh odnosi.

Ako analiziramo te odnose, če jih pazljivo proučimo, vidimo v zahtevah enih in drugih mnoga protislovja, ki kažejo na izredno zamotanost zahtev, ki se postavljajo našemu socialističnemu podjetju. Takoj je vidno, da vsem zahtevam ni mogoče idealno ugoditi in je podjetje dolžno iskati srednje, povprečno najboljše, tako imenovane **optimalne** odnose.

Oglejmo si nekatere značilnosti teh odnosov:

1. Skupnost in kolektiv imata interes na čim višjem ustvarjenem dohodku, t. j. na čim višji novo ustvarjeni vrednosti (dela). Ako smatramo kot samo po sebi umevno, da je za naša razmotrivanja merodajen le **realni** dohodek, ki sloni na realnih cenah, potem so tu interesi skupnosti in kolektiva popolnoma skladni.

2. Glede višine proizvodnje so interesi skupnosti in podjetja isti, t. j. čim več izdelati, producirati. Doseči dovolj visoko proizvodnjo, ki šele ustvarja konkurenčnost in napredek, je interes vseh.

3. Pri ceni proizvodnje nastopijo že navidezna nesoglasja. Podjetja teže v želji za višjim dohodkom za višjimi cenami, medtem ko pravilna gospodarska politika terja realne cene. Lahkomišljeno dviganje cen (pa tudi lahkomišljeno zniževanje) ustvarja nesoglasja na tržišču ter se zelo naglo maščuje predvsem kupcu-posamezniku, s čimer so prizadeti tudi člani kolektiva. Zato smo imenovali tu nesoglasja navidezna, ker načelno tudi v tem primeru nesoglasij ni.

4. V tarifni politiki imajo osnovne gospodarske enice interes strogo izvajati princip socialističnega nagrajevanja, t. j. vsakemu po njegovem delu.

Posameznik ima interes za čim večjim zaslužkom, pri tem pa spoznava, da ni važna količina denarja, temveč njegova realna (stvarna) vrednost.

Skupnost ima predvsem interes, da v denarnem obtoku ni skokov in da so blagovni fondii izenačeni s kupno močjo.

Ker se realna vrednost zvišuje z znižanjem cene potrošnim izdelkom in ker je to možno le na podlagi zvišanja produktivnosti, vidimo, da so tudi v tem pogledu na videz sicer nasprotni interesi skupni nam vsem. Realno nagrajevanje, vodeno po pravilnem socialističnem kriteriju, ne more rušiti blagovnega ravnotežja, obenem pa zadovoljivo vpliva na delovno storilnost.

5. Zaposlitev kadra (delavcev, strokovnjakov, uslužbencev) je prav tako problem skupnosti in podjetja.

Dviganje produktivnosti zahteva zmanjševanje staleža delovne sile, to se pravi, da sili kolektive k znižanju števila delavcev.

Skupnost ima po drugi strani dolžnost skrbeti, da je zaposlena vsa razpoložljiva delovna sila, kar je interes in po ustavi zagarantirana pravica vsakega posameznika.

Nezaposlenost »pritiska« skupnost in kolektive, ker se zvišujejo socialne dajatve (oskrbnine).

Skupna pot in rešitev se kaže v povečanju proizvodnje ter v ustvarjanju novih podjetij (novih kapacitet, novih proizvodov). To je skupen interes vseh.

Prav tako so v tarifni politiki skupni interesi vzgoja kadrov (vajencev, strokovnjakov), kar se kaže v skrbi za štipendije, za podporo šolstva, ekskurzije itd.

6. Pri delitvi dobička pridemo najprej do naslednjih zaključkov:

a) Oblastni organi hočejo zagotoviti čim več sredstev iz dobička zase.

b) Isto velja za delovne kolektive (podjetja). Pravilno je, da pri tem odloča skupnost, ker ona bolje pozna širše probleme in potrebe, ki pa se mora pri tem zavedati tudi potreb podjetja, mora skrbeti za njegov procvit, za njegov stimulans. Skupnost mora pustiti torej podjetju v sorazmerju z njegovim uspehom sredstva za njegov nemoten razvoj.

Vsi ti razlogi siliijo podjetja k ustvarjanju visokih dobičkov, kar je v osnovi pravilno. Ti dobički pa ne smejo iti na račun zviševanja cene izdelkom.

Kjer deluje zakon ponudbe in povpraševanja, tam regulira sam tudi ceno in s tem preprečuje ustvarjanje špekulativnih dobičkov.

Drugačno je stanje pri podjetjih z monopolnim položajem, kjer so torej prav zaradi preprečenja ustvarjanja nekontroliranih dobičkov administrativne mere nujno potrebne (država je določila cene za osnovne proizvode). Vendar se zdi, da dosedanji ukrepi še ne zadostujejo, ker niso zajeta v tem vsa monopolistična podjetja.

7. Čeprav smo le na kratko osvetlili te odnose, vendar že samo to odkriva vso težo odgovornosti, vso zamotanost problemov.

Prav kompliciranost reševanja gospodarskih problemov onemogoča polno učinkovitost administrativnih mer. Zato mora v gospodarstvu vladati poleg zakonov in uredb predvsem visoka gospodarska morala. Celotno kapitalistično gospodarstvo je v teku svojega razvoja ustvarilo pisane in nepisane zakone solidnosti v gospodarstvu, to je neke vrste gospodarske morale. Veliko število primerov v tem smislu kaže, da so bili kapitalisti, če so hoteli napredovati, prisiljeni spoštovati te zakone.

Če je temu tako, veljajo napisani zakoni visoke gospodarske morale tem bolj za socialistična podjetja.

Kolikokrat apelirajo naši gospodarski in politični voditelji na zavest delovnih kolektivov, ker vedo, da je prav ta odločilni faktor za naš gospodarski razvoj.

8. Odnosi med skupnostjo in podjetji sicer niso v neposredni zvezi z znižanjem cen v proizvodnji. Če smo jih torej kljub temu na tem mestu na kratko proučili, smo to storili zato, ker smo tako spoznali za gospodarjenje zelo važna gospodarska načela.

Ta načela, če jih poznamo, so nam izredno dobra orientacija pri reševanju vseh praktičnih problemov v podjetju, ko se moramo zavedati:

- a) vse odgovornosti v politiki cen;
- b) vse odgovornosti v tarifni politiki;
- c) važnosti uravnovešenja blagovnih fondov;
- d) posledic neloyalne konkurence;
- e) skrbi za zaposlitev ljudi;
- f) pomena dvigovanja produktivnosti in dviga produkcije itd.

Ako bomo torej usmerjali naše delo tako, da bo to tudi v skladu z interesi skupnosti, lahko rečemo, da jih bomo reševali tako, kot jih mora reševati socialistično podjetje.

III.

Ako se hočemo res sistematično lotiti zadane naloge, moramo storiti to po nekem določenem načrtu.

Predvsem bomo v želji, da ostanemo pri nekem sistemu, tako da ne bomo vsaj

važnejših problemov zanemarili, obravnavali problem znižanja cene proizvodnji po naslednjem zaporedju:

a) splošni problemi in vidiki znižanja cene proizvodnje;

b) znižanje cene proizvodnje pri gradbenih delih in transportnih uslugah;

c) znižanje cene proizvodnje v delavnicah in obratih.

Seveda moram že v naprej pribiti, da je snov, ki jo tu obravnavamo, pravzaprav neizčrpna in da mi zato stvarne ni mogoče popolno obdelati. Vendar upam, da bomo s temi splošnimi in posebnimi načeli vendarle obdelali vse važne momente ter tako dobili solidno osnovo, ki nam bo v pomoč pri reševanju vseh nastopajočih problemov v naši praksi.

Možnosti, faktorje, ki nam omogočajo zniževati ceno proizvodnje, lahko delimo v tri glavne skupine:

a) **komercialni faktorji** so faktorji, ki nastopajo predvsem pri organizaciji nakupa in prodaje;

b) **tehnično-strokovni faktorji**, ki nastopajo pri projektiranju, izvajanju in kontroliranju del;

c) **organizacijski faktorji**, ki nastopajo pri pripravi in organizaciji dela.

Za ugotovitev možnosti za znižanje lastne cene moramo postaviti pod lupo (povečevalno steklo) dela, ki jih izvajamo. Strokovno pravimo, da mora dela preanalizirati.

Analiza nekega dela pomeni razčlenitev tega dela na osnovne postopke. Analiza vsebuje vrste in količine materiala, ki so za to delo potrebna ter vse delovne postopke — tako prenose materiala, pripravo dela in izvršitev samega dela.

Ko sestavlja podjetje ponudbo za delo, ki ga hoče prevzeti, sestavi svoj proračun (cenik) na podlagi predhodno napravljenih kalkulacij.

Kalkulacije so analize, izpopolnjene z ustreznimi cenami. Za sestavo kalkulacij potrebujemo torej analize za vsa predvidena dela, nakar jih izpopolnimo s cenami.

Proračun za neko delo je dokument izrednega pomena za podjetje in kolektiv. S proračunom in na njem slonečo ponudbo se podjetje že zaveže, da pod splošno veljavnimi pogoji za izvajanje gradbenih del prevzema delo in je naknadni podpis pogodbe le formalna potrditev naših obveznosti.

Dober proračun je kolektivu v veliko korist, saj služi za obračun z naročnikom,

za obračun delavcev in kot izboren delovni pripomoček tehniku in delovodji na zgradbi, nadalje kot pripomoček za tehnično in komercialno planiranje. Nasprotno pa lahko neresen, slab proračun napravi podjetju ogromno škodo: prenizek proračun povzroči podjetju izgubo, previsok pa, da podjetje ne dobi dela.

Poleg že navedenih koristi nam služi dober proračun lahko tudi kot izvrsten pripomoček za študij problemov znižanja cene proizvodnje.

Kot smo že omenili, **ugotavljamo z analizami** sredstva, ki so za neko delo potrebna, in delovne postopke. Na podlagi te razčlenbe lahko na prvi pogled vidimo, kateri material je najvažnejši in kje je možno iskati prihranke pri delovnih postopkih.

Ako n. pr. preanaliziramo zidanje opečnega zidu: za to delo je potrebna zidna opeka, apnena malta (apno, pesek, voda), pomožni oder, zidarstvo in težaško delo.

Ako sedaj po vrsti iščemo možnosti prihranka, vidimo:

Zidna opeka: iskati je najcenejšega dobavitelja, a tako, da so pri tem vračunani transportni stroški. Vse odpadke pri opeki je treba uporabiti tako, da se kalo (dovoljeni raztres) zmanjša na ničlo. Paziti je na pravilno skladiščenje opeke.

Vse to velja tudi za apno, pesek in vodo.

Delo: zidarstvo se ne more zmanjšati, ker 1 m³ zidu zahteva pač ustrezajoče zidarstvo delo. Prihranimo lahko pri prenosih in odranju.

Za zmanjšanje prenosov je važna solidna organizacija dela. Priporočati je tekočo dobavo opeke iz vozila na dvigalo, ker odpadejo vmesni prenos. Organizacija gradbišča naj bo takšna, da sta apno in pesek v neposredni bližini mešalca itd. Položaj skladišča za živo apno naj bo ob poti in poleg jame za gašenje itd. Na gradbišču mora biti dovolj rezervne opeke, če odpove prevoz.

Pomožni odri naj bodo inventarni, lahki in vedno dobro očiščeni.

Za zidarje je važno, da so strokovno spobni. Delovodja mora skrbeti za dobro organizacijo delovnega mesta in preprečiti zastoje. Predvsem mora skrbeti za pravilni raspored in pravočasno pripravo.

Navedeni primer nam na grobo pove, kako lahko izkoriščamo analize za iskanje znižanja stroškov, pri podrobni obdelavi posameznih vrst del pa bomo razpravljali o tem še natančneje.

IV. SESTAV (STRUKTURA) CENE

Če hočemo razpravljati o znižanju cene proizvodnji, moramo predvsem spoznati njen sestav.

Poudarjam, da govorimo v našem primeru o lastni ceni proizvodnje in ne o prodajni ceni, kar pomeni, da pustimo za naša razmotrivanja dajatve skupnosti in dobiček ob strani.

Lastna cena gradbene storitve obsega:

- a) izdelavni, pomožni in pogonski material s prevoznimi stroški;
 - b) amortizacija strojev in orodja;
 - c) izdelavne plače s pribitkom za socialno zavarovanje;
 - d) stroški režije gradbišča;
 - e) stroški uprave in prodaje.
- O obrtnih storitvah bomo govorili posebej. (Se nadaljuje.)

Strokovna pomoč mlademu kadru

Mlajši se uče od starejših, tako bi moralo biti. Če pa prečitamo naslednjih nekaj vrstic, se boste prepričali, da pri nas ni vedno tako.

Kot članom kolektiva nam ni in ne sme biti vseeno, kakšno je stanje podjetja, upoštevajoč pri tem vse možnosti razvoja. Zato je stremeti za tem, da se mlajši kader usposobi, ker le na ta način bomo imeli kvaliteten naraščaj.

Pri našem podjetju je na žalost v tem pogledu malo drugače. Za nas mlajši tehnični kader ni prostora pri strokovnih pomenkih, debatah, sejah in posvetih, ki jih imajo starejši strokovnjaki. Vzrok je seveda v tem, da za enkrat še ne moremo s takšnimi strokovnimi predlogi na dan, ker pač še nismo usposobljeni. Ne vprašujejo sepa pri tem, zakaj tega »novo pečenje« ne zmorejo. Dokler bodo pustili, da nas

bodo učila samo leta in delo in dokler ne bosta po eden ali dva prisostvovala raznim strokovnim sejam, tako dolgo pač ne bomo zmogli vseh strokovnih nalog.

Nič ne bi imeli proti temu, da se raznih strokovnih sej udeležujejo le izkušeni strokovnjaki, če ne bi sklepov tako ljubosumno hranili zase. Tako se je n. pr. zgodilo, ko je bil izvršen ogled novega načina asfaltiranja cest na Primorskem, da ni nikomur prišlo na misel, da bi o tem vprašanju sklical posvet vseh inženirjev in tehnikov, kjer bi nam razložil, kaj so videli. To omenjam zaradi tega, da bi sedaj, ko bo kongres gradbincev v Ohridu, zopet ne pozabili.

Apeliram na upravo podjetja in na organe delavskega upravljanja, da polagajo več pozornosti vzgoji mladih kadrov, ki se želijo strokovno dvigniti. DS

K diskusiji o delovodjih in naši kadrovski politiki sploh

Članek tovariša Franča »Delovodja — hlapec za vse« v štev. 5-54 »Glasila« je vsekakor opozoril na enega perečih problemov naše organizacije dela. Sedaj, ko v praksi preverjamo »Poslovnik gradbišča«, so takšne pripombe izredno dobrodošle, saj je pravilna razdelitev nalog, pravic in dolžnosti na vsakem delovnem mestu glavni smoter dobrega poslovnika.

Preden bom prešel na vprašanje samih delovodjih, smatram pa potrebno, povedati svoje mnenje o »brezdelnežih«. Ako so morda do sedaj obstojala delovna mesta za »gotovo delo«, jih sedaj po sprejetju poslovnika ne bi smelo biti več. Pri tem posebno opozarjam, da je treba v vsakem konkretnem primeru število uslužbencev vskladiti s stvarnimi potrebami, kar je v uvodu poslovnika tudi raztolmačeno, ni-

kakor pa se ne smemo pri tem strogo držati shem. Poleg tega pa tudi sam poslovnik ne more rešiti vsega: potrebna je sistematična kontrola dela na vsakem delovnem mestu, tako od najnižjega pa do kontrole samoupravnih organov za vodilne uslužbence. Verjetno je tovariš Franč tudi tako m'slil.

Po drugi strani pa na žalost ljudje, kakršni smo pač, še vedno radi zapadamo v pri stranost: vsak izmed nas pač navadno smatra, da je delovno mesto, ki ga zaseda, najvažnejše in da tudi na delovna mesta nadrejenih gleda s precejšno dozo podcenjevanja. Krivda leži v tem, da teh poslov ne poznamo dovolj natančno. Iz tega razloga smatram, da splošna kritika več škodi kot koristi in da mora biti taka kritika konkretna. Splošno podcenjevanje

dela na najodgovornejših mestih vzbuja pri delavcih vtis, da vodilni kader sploh nič ne dela in je voda na mlin geslu, da so strokovnjaki nepotrebni. Kjer so se takega primitivističnega gledanja nalezli tudi samoupravni organi, so nastale v podjetjih velike težave.

Sedaj pa o delovodjih. Poslovnik v resnici nalaga delovodjem vse navedene naloge in še katero poleg. Popolnoma pa se strinjam z ugotovitvijo, da so delovodje preobremenjeni z administracijo. Nujno je, da najdemo tu najboljšo rešitev.

S postavitvijo gradbenih pisarjev se vsaj jaz zase ne strinjam, predvsem zaradi tega, ker ima podjetje veliko število mladih delovodij, ki jih je treba še praktično usposabljaliti in je za primere, kot jih navaja tovariš Franič, kriva le slaba razporeditev.

Ker imamo nad 35 delovodij, odpade na enega le okrog 45 delavcev in je tako možno dodeliti vsem našim stari, izkušenim delovodjem, ki nadzirajo večje gradnje, po enega ali dva pomožna delovodja, ki naj poleg zunanje administrativne službe opravljata tudi še notranjo administrativno službo. Smatram, da je to tudi edini način vzgoje mladih delovodij, medtem ko se mi zdi služba pisarjev brezperspektivna in samo povečuje našo težijo.

Da brigadirji ponekod fizično ne delajo, ni pravilno in je treba s to prakso prekiniti. Kjer pa so brigadirjem zaupane preobsežne naloge, pa je nemudoma pojačati pomožni delovodski kader.

Poslovnik predvideva po gradbiščih tudi manjše obračunske edinice (bodisi po sektorjih ali krajevno ločenih sklopih objektov). Te edinice bodo s svojim tehnikom, glavnim in pomožnim delovodji, s skladiščnikom, brigadirji in delavci zaključena delovna edinica. V teh primerih prevzema skladiščnik redno tisti odvisni del administrativnih poslov delovodij.

V zadnjem času smo doživeli nekaj sicer redkih, vendar žalostnih primerov nezavednosti in neodgovornosti tehničnih strokovnjakov do našega kolektiva. Primeri, da nekateri naši visokokvalificirani ljudje zapuščajo podjetje sredi sezone, so vsekakor vse graje vredni in jih kolektiv tudi obsoja.

Po drugi strani nas ti primeri glasno opozarjajo, da pri nas kolektivni duh ni na potrebnih višini niti v vrstah strokovnega osebja, kaj šele, ako to vprašanje posplošimo. Naloga, vzgajati smisel za kolektiv, vzgajati sožitje, ki bo pomenilo vsakomur več kot trenutna pridobitev finančnih ugodnosti, vzgajati tovarištvo, ki ne pozna razdorov, stoji pred nami kot izredno važna.

Zaradi že navedenih primerov iz vrst strokovnega kadra smatram, da morajo naši samoupravni organi razpravljati predvsem o naslednjih vprašanjih:

a) vprašanje nagrajevanja strokovnega kadra;

b) vprašanje napredovanja strokovnega kadra;

c) vprašanje ekskurzij, poučnih izletov;

d) izobraževanje strokovnega kadra, knjižnice in predavanja.

O nagrajevanju in napredovanju sem že pisal precej obširno v »Glasilu« (št. 1-3 1953 in št. 12-1953) in danes tega nočem premlevati znova. S temi vprašanji se bo pač nujno treba pozabavati.

Ostali vprašanjem, t. j. ekskurzijam, knjižnici, predavanjem in izobraževanju smo posvečali mnogo premalo pozornosti, čeprav lahko dobra ureditev teh vprašanj deluje zelo pozitivno v smislu večje povezanosti, tovarištva, družabnosti itd.

Reš ni mogoče tajiti, da nismo v tem pogledu doslej delali grobe napake. Bilo je že mnogo razgovorov o načrtih ekskurzij po gradbiščih itd., vendar je ostalo to do sedaj le pri besedah.

Govorili smo tudi že o knjižnici, o predavanjih in strokovnih filmih. Tudi v tem pogledu doslej še ni bilo napravljenega ničesar, medtem ko druga podjetja te pripomočke bogato izkoriščajo.

Nadalje je v Celju popolnoma zamrlo delo gradbene sekcije DIT, za kar nosi spet glavno krivdo tehnični kolektiv »Beta«.

Mislím, da o vsem tem ni treba razpravljati na dolgo in široko. Prepričan sem, da mimo teh vprašanj v bodoče ne smemo. Seveda pa rešitev tega ne sme ležati na enem ali dveh ljudeh, temveč je potrebno, da iniciativno pripomore z naveti in delom vsak naš delovodja, tehnik ali inženir.

Prepričan sem, da bomo s pravilno rešitvijo teh vprašanj res povezali naš strokovni kader, tako da primerov, kot so nastopili letos, ne bo več.

Da se povrnem spet k vprašanju, ki ga je načel tovariš Franič. Ako bomo našo organizacijo dela postavljali dosledno tako, da bo šla pot delovodje-začetnika preko pomožnega, samostojnega do glavnega delovodje, prav tako pa tudi pot tehnika ali inženirja preko vseh razvojnih faz, potem pač ni strahu, da bo odpadlo na naš višji tehnični kader odveč administracije.

Take sistematične vzgoje seveda ni mogoče ustvariti brez določenega programa, ki mora biti skrb glavnega inženirja in sekretarja podjetja; ta mora voditi o tem primerno evidenco.

Druga stran medalje pa je še v tem, da je podjetje zaposlilo v zadnjem letu res precejšnje število mladega tehničnega kadra in da tudi precej tega kadra s štípendijami še nadalje šola. Zato si nekateri že postavljajo vprašanje, če ni tega kadra že preveč. Mirno lahko rečemo, da je število tehničnega kadra še premajhno in da je še vedno potrebno vzgajati nove kadre.

Seveda pa je treba, da prevzema tehnični kader vzporedno z naraščanjem svoje moči tudi ustrezno delo za sebe. V trenutku, ko bo torej tehnični kader sposoben prevzeti nase v podrobnosti tudi pripravo dela, bo s tem delovodski kader znatno razbremenjen.

To delitev dela precizira poslovnik dovolj natančno in imajo seveda delovodje polno pravico, da vsakdo opravlja na svojem mestu tiste posle, ki so za to mesto predpisani.

Trdno sem prepričan, da bomo pri izvajanju poslovnika našletli še na mnogo zanimivih, morda tudi nerešenih proble-

mov. »Glasilo« je najprimernejše mesto za dajanje pripomb, predlogov in kritike, saj taka javna razprava največ koristi.

RF

Izkoviščanje predlogov

V našem »Glasilu« dajejo člani kolektiva razne ugotovitve, kritike, poročila, največ pa svoje lastne predloge.

O teh predlogih nihče ne vodi nobene sistematične evidence, o večini teh predlogov nihče ne razpravlja in tako gredo v pozabo.

Ljudje se zato naveličajo predlagati in ne pišejo več.

Smatram, da bi moral upravni odbor podjetja zadolžiti nekoga ali nek organ, da bi te predloge proučil in da bi o njih upravni odbor prinesel svoj sklep. Na ta način bi dobilo naše »Glasilo« še večji pomen.

FR

Higiensko-tehnična zaščita

(Iz referata tov. dr. Gabrijele Hrušovarja dne 1. septembra 1954.)

Pri Zavodu za socialno zavarovanje v Celju je postavljena HTZ komisija, ki ima nalogo, da organizira po vseh podjetjih enake komisije, katerih naloge naj bi bile, da se zniža odstotek izgubljenih delovnih dni zaradi bolezní.

V celjskem okolišu dosežejo izgubljeni dnevi zaradi boleznin okrog 4,5%, medtem ko je povpreček v zahodnih evropskih državah okrog 3%, za vzhodne države pa ni podatkov. V te izgubljene dneve se štejejo vsi izostanki zaradi bolezní, razen dnevi porodnic.

Pri Zavodu za socialno zavarovanje obstoja poseben oddelek, ki zbira podatke iz vseh ambulant. Te podatke pošilja podjetjem od 15. do 20. v mesecu zaradi proučevanja. Podatki so za vsako podjetje zelo važni vsaj za dobo 1 do 2 mesecev naprej. Te podatke naj bi v podjetjih skupno z zdravnikom predebatirali in analizirali ter določili, katere vrste bolezní bi se dale morda odpraviti do najmanjše mere, katere sploh ni mogoče znatneje znižati. S tem pretresom v zvezi se lahko tudi določí, kakšne korake naj bi podvzeli za bodoče.

V večjih podjetjih je priporočati, da bi določili posebno osebo, ki bi imela posla izključno s tem. Samostojne varnostne

tehnike imajo v Celju naslednja podjetja: Tovarna emajlirane posode, Cinkarna in Železarna Store. Po referatu tov. Mežaka, varnostnega tehnika v Železarni Store, je bilo ugotovljeno, da se ta služba bogato poplača. Pri njih so prihranke v treh letih ocenili na približno 2 milijona dinarjev.

Referent glavne HTZ komisije nadalje priporoča poseben študij, na katerih boleznih delavci največ obolevajo. Ni toliko škode zaradi nesreč, kakor pa je prav zaradi boleznin. V Jugoslaviji znaša letni izdatek za boleznine okrog 19 milijard dinarjev. Posebno pozornost pa je posvečati delovodjem, ki so v neposrednem stiku z delavci, ki na določenem delovnem mestu vidi vse drugače, kakor pa član HTZ komisije, ki ima morda časa samo nekaj ur.

Vzroke nesreč oziroma obolenj je treba iskati precej daleč nazaj. Proučiti je tudi delavčevo zasebno življenje, družinske razmere, finančno stanje, obleko, obutev, prehrano. Veliko motenj je v napačni prehrani. Gumijasti škornji so skrajno škodljivi za noge. Zaščitnih sredstev po delovišjih ne uporabljajo povsod. Tu je najbolj vidna popustljivost delovodij.

Iz diskusije je navzočimi je bilo posneti, da je odstotek boleznin v bolj situiranih krajih manjši, kakor pa v pasivnih krajih. Za medsebojno primerjavo v posameznih podjetjih naj bi vzeli primerjavo med ena-

kimi podjetji. Iz tega študija bi dobili najboljše podatke.

Lahka in težka industrija pošilja redno poročila ter so bile iz teh izdelane polletne analize. Iz gradbeništvu pa omenja predavatelj, da je nemogoče podati analizo, ker nikdar ni mogoče vedeti, koliko delavcev ima kakšno podjetje.

Tej pripombi sem se čudil, ker pošiljamo redna mesečna poročila inšpekciji dela, kakor tudi statističnemu uradu LO MO Celje. Verjetno se ne znajdejo v podatkih, posebno za naše podjetje, ker pošilja trboveljski bazen podatke na OLO Trbovlje, gradbišče Štore na OLO Celje, direkcija pa zopet pošilja za celotno podjetje poročila na ustrezno inšpekcijo dela. Če zadeve ne uredijo sami, je tudi mi ne moremo, ker pošiljamo podatke po njihovih željah.

Pri našem podjetju je slika naslednja: stanje konec junija 1954:

povprečno število vseh zaposlenih 1717;
dovoljeni odstotek je 4, od možnih delovnih dni 300 je 12 bolniških dni za vse leto, ali za polovico leta

$1717 \times 12 \times \quad = 10.302$ dopustnih bolniških dni, po evidenci pa je za beleženih 18.924 bolniških dni ali

$$\frac{10.300}{4 \times 18.924} = 7,32\%$$

Stanje konec julija 1954:
povprečno zaposlenih 1729;

$1729 \times 12 \times \quad = 12.103$ dopustnih bolniških dni ali 4%, po evidenci pa je

$$\frac{4 \times 21.535}{12.103} = 7,12\%$$

V navedenih odstotkih so upoštevani tudi bolniški dnevi v zimski dobi, kar občutno prizadeva podjetje oziroma dviga odstotek izpadka na produkciji.

Iz tega sledi, da moramo napeti vse sile, da se število bolniških dni zniža.

Na kraju moram omeniti, da so podatki o našem podjetju zbrani po podatkih iz meznega in planskega oddelka ter so se kot dodatek v ilustracijo stvarnega stanja priključili kar referatu tov. dr. Hrušovarja.

Lang Venceslav.

Povodenj 4. do 5. junija 1954

V noči od 4. na 5. junij 1954 je mesto Celje in bližnja okolica zajela katastrofa, kakršne verjetno tudi stari Celjani ne pomnijo. Ker sem v Celju že od leta 1927 in ker sem imel sam priliko sodelovati pri raznih regulacijah, upam, da bom prikazal nekaj momentov, ki bi jih bilo morda v bodoče po možnosti upoštevati pri regulacijskih delih.

Ni moj namen, da pridem z nekakšnimi idejami na dan, vendar bi rad svojevrstno pomagal k rešitvi za mesto Celje tako perečega problema.

Če upoštevamo povodenj iz leta 1933, se ta in letošnja povodenj nekako razlikujeta z ozirom na sam potek in pa na smer, od kod je nastopila glavna nevarnost. Samo mesto Celje leži na najnižji točki Savinjske doline, v kateri pa se poleg nevarnega kolena Savinje pod Starim gradom zberejo razni majhni »nedolžni« potoki: Ložnica, Sušnica, Koprivnica, Hudinja in Voglajna. Leta 1933 so sicer omenjeni potoki močno narasli, vendar je glavna množina vode takrat prišla po Savinji, ki je zavrila hitri odtok teh pritokov. Zato je tudi narasla voda drla po ulicah severnega mesta od zahoda proti vzhodu. Pri zadnji poplavi pa je bilo prav narobe, ko je glavna vodna množina prestopila bregove pri potoku Hudinja oziroma pri Voglajni.

Severnovzhodno ležeča industrija pri prvi povodnji ni toliko trpela na škodi kakor sedaj, ko je bila v središču katastrofe.

Po katastrofi leta 1933 so pričeli regulirati Savinjo od Tremerja navzgor, obenem pa so začeli tudi urejevati vse manjše pritoke v Celju. Novo urejene struge so že v naslednjih letih preprečile marsikatero poplavo in tako obvarovale prebivalstvo in posevke neizogibne škode. Zanimivo je omeniti, da v starih časih naraslo vodovje verjetno ni oviralo mesta Celja, ker je bilo obdano od raznih nižin in jarkov. Ko so kopalj jarek za kanalizacijo na Mariborski cesti, so presekali nekdanji rokav struge Savinje.

To mesto leži točno na priključku Aškerčeve ulice na Mariborsko cesto. Ob začetku Dečkove ceste — od Mariborske ceste — so našli v globini okrog 1,50 m zabite pilote nekega jezu. Na Mariborski cesti — pred vhodom v bivši mestni mlin — so prišli v globini okrog 2 m na trdo cestišče stare rimske ceste. Vse to priča, da je bil nekdanj svet okrog Celja veliko nižji, kakor je danes. Sicer so to že davni časi, vendar pa da to misliti o današnjem položaju neposredne okolice.

Vode, ki so se takrat zbirale proti mestu, so se severno od mesta nekako združile in se odtekale po raznih obrobnih

jarkih v Savinjo. Nastal je nekak vodni oklep severno od mesta, ki je sprejemal razne množine vode, kakor je pač dotekala voda po sedanjih potokih.

Z novim naseljevanjem okolice in predmestja so nižje polagoma zasipali. Na utesnjene potoke verjetno niso polagali mnogo pozornosti. Ob bregovih potokov so zasadili razno drevje, ki je v poznejših letih oviralo redno in hitro odtekanje vode. Vode so menjavale svoj tek. Vsaka ovira v strugi znatno dvigne vodno površino nad to oviro. Sam predmet ovire pa povzroči spodkopavanje bregov ali struge. S tem se obraščeni bregovi rušijo in voda to odplavljeno odlaga na mirnejših mestih. Tako nastanejo nevarnosti za razna zemljišča, da jih voda ne odplavi, kakor tudi nevarnost za razne objekte.

Z ozirom na množino potokov v neposredni okolici mesta je zato vsekakor umestno, da se pri gradnji nekega novega objekta ozira na talno, še bolj pa na poplavno vodo. Sicer se danes kakšni novi katastrofi ne moremo izogniti, vendar bi se dalo katastrofo s tem ublažiti.

Če vzamemo primere, kako danes gradimo izven mesta, moramo računati pri novih objektih, da bo novo cestišče dvignjeno nad dosedanji teren najmanj za 50 cm. Sam objekt pa bi moral imeti tla pritičja, če objekt ni podkleten, najmanj 50 cm nad nivojem bodočega cestišča ali 100 cm nad sedanjim terenom. Posamezne nižine terena je treba še posebej upoštevati. Skoraj enake mere bi morali upoštevati pri začasnih zgradbah, skladiščih, barakah itd., ki se potrebujejo pri novih zgradbah in za razne namene.

Podkletene stavbe moramo posebej obravnavati. Pri teh stavbah je zopet v mestu drugače kakor na periferiji. Zunaj

mesta je že 50 cm globina kleti v terenu kočljiva. Nekateri gradijo hiše tako, da so tla kleti v isti višini, kakor je zemljišče. Tak način gradnje daje mestu Celju poseben izgled. Dobro to ni, ker spadajo kleti v zemljo. Toda pomanjkljiva in nezadostna kanalizacija tega ne dopušča.

Za hitri in neovirani odtok vode so potrebne široke, globoke in čiste struge. Po mojem mnenju je sedanja regulirana struga Savinje preplitva. Strugo bi bilo potrebno temeljito poglobiti — ne samo do možnosti zavarovalnih bregov, temveč še globlje. Prav tako bi morali čimprej urediti dotoke Savinje na področju mesta. Vse dotoke in samo Savinjo je smatrati za hudournike. Mostovi bi morali biti napravljeni tako, da bi bilo v strugi čim manj podpornikov.

Boljša rešitev je vsekakor, da bi nekeje pri Petričku izvrtali predor proti Tremerju. Ta predor bi služil za reguliranje vodnega stanja na mestnem področju. S primernim jezom bi usmerili vodo v predor, strugo proti mestu pa naj bi primerno poglobili, tako da bi bilo možno čolnarjenje vsaj do podnožja Starega gradu. Urediti bi bilo možno tudi prijetnejše kopališče.

V primeru katastrofalnih poplav bi Savinjo v navedenem primeru enostavno obrnili — dirigirali direktno v predor, medtem ko bi sedanji manjši potoki imeli potem prosto pot, da se izlijejo v izpraznjeno strugo Savinje. Vodni padec bi lahko izkoristili v gospodarske namene nove industrije. Nad zaježitvijo v Levcu bi še nadalje obstojala možnost pridobivanja naplavljenega gramozja in peska.

To bi bila nekaka bežna slika o problemih okrog poplave ter o odstranitvi nevarnosti poplav.

Lang Venceslav.

RAZPIS ŠTIPENDIJ

Po sklepu upravnega odbora podjetja z dne 11. 9. 1954 bo podjetje v šolskem letu 1954/55 dodelilo štipendije slušateljem naslednjih šol:

8 štipendij slušateljem Tehnične visoke šole,

2 štipendiji slušateljem Tehnične srednje šole,

7 štipendij obiskovalcem mojstrske delovodske šole.

Pismene prošnje z navedbo dosedanjih

učnih uspehov je dostaviti upravnemu odboru podjetja.

Pogoji za dodelitev štipendije so: dober učni uspeh;

štipendist mora pogodbeno sprejeti obveznost, da se po končanem študiju zaposli pri podjetju za dvojno dobo prejemanja štipendije.

Rok za vložitev prošenj je 1. 10. 1954.

Prošnje morajo vložiti tudi tisti slušatelji, ki so doslej že prejeli štipendijo.

V. nagradna križanka

V današnji številki objavljamo V. nagradno križanko. To je zadnja nagradna križanka druge serije.

Cenjene čitatelje naprošamo, da pošljejo rešitve zadnjih treh križank (III., IV. in V. križanka) uredništvu »Glasila« naj-

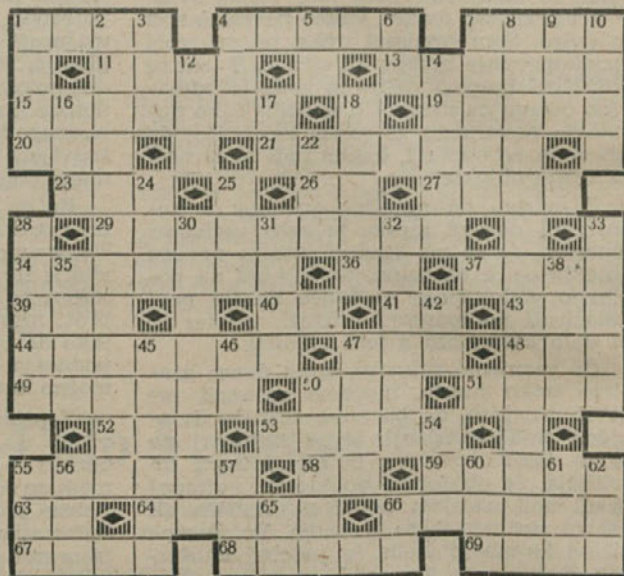
kasneje do 30. 9. 1954, nakar bo izvršeno zrebanje.

Poudarjamo ponovno, da so za pravilno rešitev križank določene tri lepe nagrade.

Imena izžrebanih bomo objavili v prihodnji številki »Glasila«. Poskusite srečo tudi vi!

Vodoravno: 1. začetne črke našega investitorja (kot se je prej imenoval); 2. gradbeni polizdelek, tudi ime podjetja; 7. najmanjši delec snovi; 11. vrt v puščavi; 13. negativna elektroda; 15. se uporabljajo pri fasadnih odrh; 19. vojna luka na Jadranu; 20. ženski glas, tudi star (nem.); 21. gradbeni material; 23. šahovski izraz; 26. oblika pomožnega glagola; 27. stara površinska mera (narobe); 29. naš investitor; 34. gradbeni material za pokrivanje streh (narobe); 36. živalski glas; 37. zmešnjava, zmeda, nered; 39. eden in drugi; 40. osebni zaimek; 41. veznik; 43. nadležne žuželke; 44. težka bolezen; 47. ga uporabljajo pretepači; 48. morska žival v drugem sklonu množine; 49. moško ime (tujka); 50. sorodnik; 51. deklica se s punčko ...; 52. ljudska beseda za plačilo; 53. sovražnik rje; 55. pomanjševalnica za skale brez i; 58. nota iz solmizacije, tudi predlog; 59. letopis; 63. površinska mera; 64. denarna enota evropske države; 66. počasen, neokreten; 67. z njo brusimo žago; 68. koralni otoki; 69. ženin brat.

Navpično: 1. moč, jakost; 2. objekt, ki smo ga gradili; 3. šahovski izraz; 4. načelnik banovine v stari Jugoslaviji; 5. osebni zaimek; 6. kratica za nogometni klub; 7. grška pokrajina, tudi venec na stavbi; 8. naš investitor, tudi gradbišče (skrajšano); 9. slavospev, ki opeva vzvišene predmete; 10. bližnji sorodnik; 12. hčerkin mož; 14. hunski poglavar; 16. visokih gora; 17. latinski veznik; 18. pripadniki politične skupine v carski Rusiji; 22. sovražnik železa;

24. veznik; 25. število; 28. industrijski kraj, kjer gradi naše podjetje; 30. viseče svetilke; 31. starogrški bog; 32. napetosti; 33. nekdo, nek človek, neka o ...; 35. reka v Jugoslaviji, tudi vrsta cigarete; 38. osje gnezdo; 42. znak za kemično prvino, ki jo bomo pridobivali v Kidričevem; 45. tuje žensko ime, tudi ime iz opere »Tristan in ...«; 46. nemški predlog; 47. kjer igrajo filmi; 50. ima vsaka ladja; 54. močan, narobe tudi vprašalnica; 55. Slovenija avtopromet, začetnice; 56. dragocena tekočina; 57. število; 60. ima vsak človek na obrazu; 61. skrajšano žensko ime; 62. prebivalec starega naroda, ki je izumrl (4. sklon mn.); 65. arabski žrebec; 66. dva različna samoglasnika, narobe tudi italijanski osebni zaimek.

»Glasilo Betona« izhaja enkrat mesečno. Izdaja Splošno gradbeno podjetje »Beton« Celje
Odgovorni urednik Vitanc Franc. Tiska Celjska tiskarna v Celju.